

Alf Jacobsson

Nybyggare i Kärrdalen

Kärrdalens Egnahemsförening 1998

INNEHÅLL

Förord	3
Kärrdalsområdet	4
Nybyggnation	5
Kommunal service	7
Kärrdalens vägförening	8
Det sociala livet	11
Kärrdalsskolan	14
Livsmedelsaffärer	17
Slutord	18
Källor	19

FÖRORD

Villabebyggelsen i Kärrdalen har nu drygt 50 år på nacken och den första perioden kan nu betraktas som historia.

I det följande ges bilder och fakta från främst de 25 första åren. Beskrivningen är översiktlig och viktiga händelser har kanske utelämnats. En del av innehållet har tagits ur skriftligt material men mycket är hågkomster och reservation måste därför lämnas för riktigheten i alla påståenden.

Vi tror det är intressant för såväl gamla som för nyinflyttade kärrdalsbor att ta del av denna beskrivning av hur Kärrdalen har utvecklats. Skriften kan ses som en uppskattning för det arbete som lagts ned och av dem som varit med att utföra detta.

Ett tack riktas till författaren och till alla dem, som hjälpt till att lämna material och berättelser och det är vår förhoppning att det följande skall bli till glädje för många.

Kärrdalen i november 1998

KÄRRDALENS EGNAHEMSFÖRENING

KÄRRDALSSOMRÅDET

Innan nuvarande bebyggelse kom till bestod kärrdalsområdet mest av tassemarker med småskog och vattensamlingar i de lägsta partierna. Marken tillhörde Grimbo gård samt bondgårdarna i Gunnestorp. Två eller tre av de senare var kvar in på 60-talet. I skogen söder om mossarna hade bönderna skogsavverkningar och lät sina kor beta i de gläntor, där det fanns gräs.

Gunnestorps mosse var då som nu väldigt naturskön. Einar Jansson, Kärrdalsvägen 66, som är född i Grimbo berättar, att hans pappa ofta gick upp dit vid 5-tiden på mornarna för att njuta av naturen och stillheten.

Norr om Kärrdalens skola låg Mossetorpet, byggt i början av 1900-talet och bebott fram till 1988. I torpet bodde under årens lopp många familjer. På 30-talet bodde här Viktor och Ellen Johansson med 6 barn. Ellen var mjölkerska på Grimbo gård och mjölkade under sommartid 6-8 kor, som gick och betade på Gunnestorps mosse. Torpet brann ned 1989.

Strax söder om skolan vid L:a Myrekärrsvägen låg gården Myrekärr med bostadshus byggt 1885 och ladugård byggd 1949. Gården omfattade 6,5 ha varav 2,5 ha åker och friköptes av Karl Emil Hansson, född 1876. Den övertogs av sonen Arvid på 40-talet och han drev växelbruk med säd, grönsaker och bete på tegarna runt gården. I skogen höll han kvigor på sommaren och på vintern avverkade han skog.

Våren 1945. Vy över Kärrdalen mot Torbjörnsleden

Arvids son Per omtalar, att Arvid tyckte om att jaga och att det fanns mycket orre i området. Under skördetiden tog han hästen Frej och senare på 50-talet traktorn och körde till partitorget på Heden i Göteborg för att sälja

grönsaker. Han tog då den gamla vägen, som gick över mossen mot Gunnestorp för att komma ner på Tuvevägen.

Hjert Svensson berättar, att han arbetade för Arvid med att rensa grönsaksland. Arvid var sträng mot barnen men de fick ändå åka med i hölass och timmerforor. Kärrdalsborna kunde köpa mjölk och ägg av honom. Så sent som fram till början av 1960-talet kunde man se Arvid köra sin mjölk ner till en mjölkpall på Björlandavägen. Så småningom tyckte Arvid, att han fått för mycket folk för nära in på sig, sålde gården och köpte gård i Romelanda.

I början på 1940-talet ville byggmästare Hjalmar Melin stycka upp och sälja villatomter i Kärrdalsområdet. Han fick en byggnadsplan godkänd omfattande ca 200 tomter. Råmarken lär ha kostat honom 17.500 kr.

I början av 1960-talet köpte Tuve kommun gårdarna i Grimbo och Gunnestorp och man gjorde upp avstyckningsplaner för ytterligare 120 tomter i Kärrdalen.

År 1965 redovisades, att antalet boende i Kärrdalen och Klara uppgick till 1571 personer i 387 fastigheter och att området omfattade 46 hektar mark.

NYBYGGNATION

Hjalmar Melin anlät Bror Jonsson för försäljning av tomterna och denne gick ut med annonser och gav löften om vägar, avlopp och belysning - löften, som han dock fick svårt att hålla. Tomtpriserna var 3- 3:50 kr per kvadratmeter. Försäljningen gick bra och inom något år var det mesta sålt. Köparen fick betala 500 kr kontant och resten på avbetalning mot in-teckning.

För Tuve kommuns lilla förvaltning blev det stora antalet bygglovs-ansökningar ett problem och det blev köbildning. Till detta kom att kom-munen skulle gå i borgen för dem som önskade statligt lån på fastigheterna.

Någon mer omfattande granskning av ritningar skedde inte. När det gällde att få besked om hur högt huset skulle placeras fick någon till svar att "lägg det ej för lågt ty marken växer".

Bebyggelsen skedde under åren 1943 - 47 med början på Bygdeborgs-vägen, Kärrdalsvägen, Myrekärsvägen, Ljungliden och därefter på om-råden högre upp.

De flesta nybyggarna byggde i egen regi för att kunna finansiera bygg-nationen. Det rådde brist på byggnadsarbetare och tomtägarna fick inte anställa någon yrkesman. Man röjde själv tomten, sprängde för avlopp, grävde grund, göt grundplatta och byggde upp grundmurar.

Själva huset, som köptes av något husföretag levererades monterings-färdigt i lämmar. Huspriset var i storleksordning 12000 kr.

Under byggnationen bodde familjerna ofta i byschor på tomten. Metallstrejken år 1945 kom lägligt för många som på så sätt fick extra tid för bygget.

Vägarna var provisoriska och det var problem med att få fram material till tomterna, speciellt på höjderna. Göte Ludvigsson berättar, att han forslade sitt material i sin skåpbil och var tvungen att lägga på snökedjor på bilen för att komma upp på Snäcksskalsvägen.

Det var brist på byggnadsmaterial och man fick söka licens för att köpa cement och armeringsjärn. Carl Lökhholm omtalar, att han köpte krokigt rundjärn på varvet att användas som armeringsjärn och släpade hem allt på sin cykel. För att jämna ut marken på tomten kunde han och många andra köpa lera för 3 kr lasset från schaktningar på Hisingen. På samma sätt kom man över matjord.

Grannarna och vänner hjälptes åt med de tunga arbetena, t ex husresning. Carl Lökhholm berättar följande:

” En lördag morgon kom grannar över för att hjälpa till att mura upp huset. Det var murarna Dahlgren och Lund och vi var sju hantlangare. Vi startade kl. 8 på morgonen och redan halv fem på eftermiddagen var huset uppmurat”.

På samma sätt gjorde man på Myrekärrsvägen 12 hos Folke och Hilda Karlsson som framgår av bild. På samma helg restes även husen på Myrekärrsvägen 9 (Bertil o Evy Johansson) och 15 (David Andersson).

Pingsten 1945. Väggar reses hos Folke och Hilda Karlsson på Myrekärrsvägen 12.

När något rum var klart i huset kunde man flytta in. Innan avloppssystemen var färdiga fick man nöja sig med torrklosetter.

KOMMUNAL SERVICE

Kärrdalsnybyggarna ställde plötsligt stora krav på Tuve kommuns organisation och som bondesamhället där ej var van vid. Det gick trögt i början och kärrdalsborna lär ha hotat att själva ta hand om kommunalskatten för att ordna sina förhållanden. När de krävde elektrisk belysning på vägar-na lär gummorna i Tuve ha sagt, att vi har gått med fotogenlampor i alla år men nu skall herrskapsfolket i Kärrdalen ha elektriskt ljus.

Kärrdalsborna engagerade sig emellertid tidigt i de kommunala organ-en. I kommunkalendern för 1952 återfinner man följande kärrdalsbor i styrelser och nämnder:

I kommunfullmäktige satt Algot Hansson och Evald Börjesson, Bygde-borgsvägen 8 resp. 11 och Georg Nilsmark, Myrekärrsvägen 10. Algot Hansson var dessutom med i kommunalnämnd, arbetslöshetsnämnd och vägnämnd.

El

Elförsörjningen var inte helt ordnad utan många egnahemsägare fick klara sig med fotogenlampor och fotogenkök. Gatubelysningen var brist-fällig och i början fick nybyggarna själva tända och släcka. År 1949 var emellertid gatubelysningen klar i hela området.

Avlopp

Avloppsfrågan var mest akut. Länsstyrelsen förbjöd år 1945 all byggnation innan tillfredsställande avlopp fanns från fastigheterna. För dagvattnet hade de flesta stenkistor på tomten medan köksavloppet gick genom septitankar på tomten vidare ut i vägdikena.

Nederst på Kärrdalsvägen fanns en stor uppsamlingstank och där luktade det inte speciellt gott. Avloppet gick därefter ut till diket på Björlandavägen och vidare ner till Kvillebäcken. Avloppen från myrekärrsområdet gick till en septitank norr om Mellangårdsvägen och vidare i dike till mossen. På vintrarna skapade avloppsattnet gul svallis på mossen.

Förhandlingar togs upp i avloppsfrågan mellan Tuve kommun, Göteborgs stad, Hjalmar Melin och Kärrdalens egnahemsförening. Göteborgs stad ville först inte koppla in avloppen på sitt nät och det blev långa och segdragna diskussioner.

Från början begärde Göteborg en anslutningsavgift på 364000 kr och kravet riktades mot Melin. Melin bestred yrkandet och hänvisade till köpekontrakten med egnahemsägarna, där dessa förbundit sig att svara för avloppskostnader. Länsstyrelsen fick medla i förhandlingarna och till sist kom man överens om att betala en tredjedel var. Anslutningsavgiften var då nedsatt till 110000 kr och varje fastighetsägare fick betala 250 kr. Överenskommelsen blev undertecknad under 1956 men avloppen för 160 fastigheter blev påkopplade redan under 1955.

Vatten

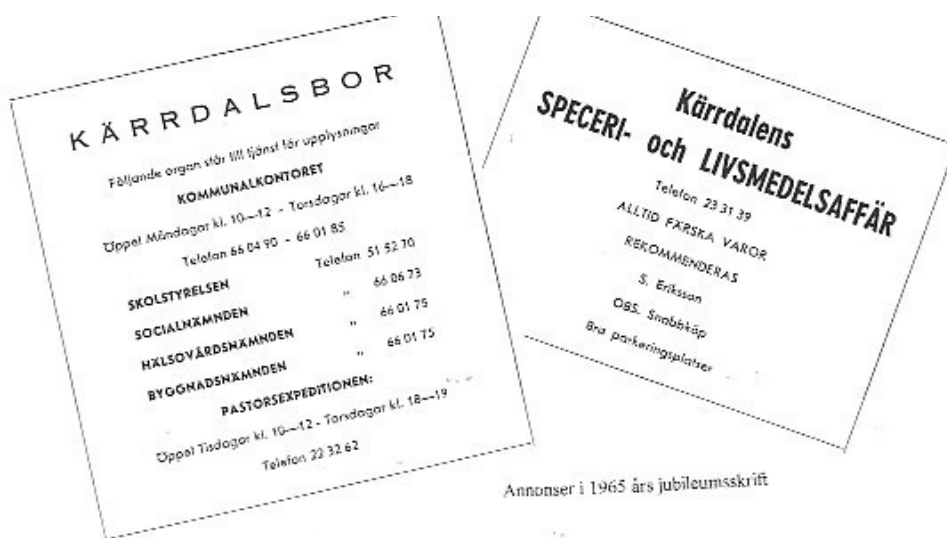
Samtidigt framfördes ett annat önskemål från fastigheterna, nämligen att få inkoppling av vatten från Göteborgs ledningsnät. Göteborg var positiv till detta och arbetet med att dra ledningar påbörjades. Man drog en ledning från ett pumphus vid Björlandavägen till en vattenreservoar, som byggts på berget ovanför Gisslefvällsliden. År 1959 kopplades vattnet på för 87 fastigheter. Kommunen gick i borgen för lån och anslutningsavgiften var 2.500 kr.

Renhållning

År 1948 beslutade fullmäktige att ordna en renhållningsentreprenad inom Tuve kommun. Reinhold Pettersson på Snäckskalsvägen 2 fick detta uppdrag.

Han hade en liten lastbil med presenning över ett öppet flak på vilket han tömde tunnorna från de olika fastigheterna. Sture Uhrbom hjälpte honom med detta och med att inkassera avgiften som var 4 kronor per månad.

Wilhelmsson på Gisslefvällsvägen 1 övertog senare renhållningen. Även sedan Tuve kommun tog hand om upphandlingen fr o m 1959 fortsatte han ett bra stycke in på 60-talet. Efter inkorporeringen med Göteborgs kommun tog renhållningsverket där över renhållningen.

KÄRRDALENS VÄGFÖRENING

Underhåll och förbättring av vägnätet i Kärrdalen har under alla år krävt stora insatser från egnehemsägarnas sida. Vägarna var i början smala och bristfälliga och endast bottnade med trädrötter och ris. De flesta vägarna var belagda med oljegrus och för att avvattna vägarna fanns djupa diken. På Kärrdalsvägen kunde i början ej två bilar mötas.

Lennart Uvegård berättar, att han gick till länsstyrelsen för att få hjälp med att bilda en förening men det gick trögt och han fick göra flera besök

för att få dem att reagera. År 1950 ordnades dock ett möte i Kärrdalsskolan med ett 20-tal personer och en interimsstyrelse valdes. Den bestod av Lennart Uvegård, Percy Elfström, Mårten Norberg, Reinhold Pruni och Ernst Domack. Styrelsen krävde att länsstyrelsen skulle ordna en förrättning för en vägförening.

Lantmätare Åke Levinsson gjorde en förberedande utredning år 1951. Han konstaterade, att det fanns en byggnadsplan för området men att vissa delar besvärades av nybyggnadsförbud i avvaktan på ett fungerande vatten- och avloppssystem. Han föreslog, att den blivande vägföreningens uppgift skulle vara att sköta väghållningen men ej att anlägga nya vägar, vilket senare borde åvila exploatörerna. Han föreslog vidare en vägbredd av fyra meter med undantag av Kärrdalsvägen som skulle vara sex meter bred.

Den 18 mars 1952 beslutade länsstyrelsen att Kärrdalens Vägförening skulle bildas. På det första allmänna mötet med den nya vägföreningen valdes interimsstyrelsen till styrelse med undantag av Domack som ersattes av Stig Svensson. Interimsstyrelsen hade under de två föregående åren lagt ut egna medel för vägunderhåll. Mötet utdebiterade under protester 300 kr för redan nedlagda kostnader per fastighet. Första årsavgiften blev 125 kr men sänktes till 60 kr de följande åren. För att jämföra dessa belopp med dagens penningvärde kan de multipliceras med minst 15.

År 1963 verkställdes en lantmäteriförrättning i samband med att den nya bebyggelsen kommit tillstånd i förlängningen av Myrekärrsvägen, Kärrdalsvägen, Måns Torbjörnsvägen, Snäckskalsvägen, Gisslefvällsvägen, Gisslefvällsliden och den nya Södra Snäckskalsvägen. Det gällde sammanlagt 120 nya fastigheter och ca 1900 meter väg.

Föreningen hade nu sammanlagt 6200 meter väg och 366 medlemmar.

Vägarbeten

Under åren fram till början av 60-talet gjordes successiva förbättringar av vägnätet mycket i mån av medel men också i mån av styrelsemedlemmarnas tid. Till kommunen gick åtskilliga skrivelser med begäran om bidrag.

Föreningen startade med att asfaltera genomfartsvägarna och år 1954 gick man till kommunfullmäktige i Tuve och begärde ett anslag av 3000 kr för att asfaltera 125 m av Myrekärrsvägen. Redan samma år var det dags att ta itu med trafikproblemen eftersom man gick till länsstyrelsen och begärde hastighetsbegränsning till 35 km /tim inom området

De nytillkomna vägarna hade en högre standard än det övriga vägnätet och föreningen såg sig vara tvungen att även förbättra det senare. Man gjorde upp en plan för hela området som innehöll igenfyllande av diken, breddning av vägar och nedläggning av rör och rensbrunnar. Kärrdalsvägen skulle breddas och få två trottoarer.

Kostnaderna för dessa åtgärder uppgick till drygt 420.000 kr under åren 1964 - 66. Man tog upp ett lån på 300.000 kr för finansieringen men fick också 80.000 kr i bidrag från staten och Tuve kommun. Efter inkorporeringen till Göteborg fick man därifrån 26.000 kr år 1967.

Under samma år genomfördes högertrafikomläggningen och föreningen fick bidrag till nya skyltar och breddning av Torbjörnsliden.

Styrelser

Åtskilliga kärrdalsbor har under årens lopp gjort insatser i vägföreningen. Det är ett arbete med både positiva och negativa inslag. Till de positiva hör arbetsgemenskap och synbarliga resultat på vägarna och till de negativa hör medlemmars kritik på ofullkomligheter. Bland alla dem som verkat i föreningen nämns nedan några.

Ewert Killander blev ordförande efter Lennart Uvegård under åren 1954 - 56. Därefter hade man en styrelse under åren 1957- 62 bestående av Folke Nilsson som ordförande samt Mårten Nordberg, Stig Svensson, Eskil Olsson och Evert Källtén.

År 1963 var det dags för byte och Arvid Wallter blev ordförande med Alvar Olsson, Harry Jonsson och Eskil Olsson till sin hjälp.

Under 16 år mellan 1967 - 1982 arbetade i styrelsen Alf Jacobsson som ordförande tillsammans med Sture Jeansson Harry Norrman och Eskil Olsson.

Bo Ringström tog därefter vid som ordförande några år framåt med hjälp av Leif Jonsson, Thor Lund, Erik Jacobsen och Sture Uhrbom.

Från och med år 1993 var Bert Karrin ordförande.

Övrigt

Under årens lopp har trafikfrågorna också engagerat föreningens styrelse trots att det inte är någon primär uppgift. Frågor som hastighetsbegränsningar och farthinder har ofta varit uppe till behandling och även reglering av genomfartstrafik.

I slutet av 60-talet önskade fastighetsägarna i Gisslefvällsliden att genomfartstrafiken skulle upphöra och önskade stänga av infarten från norr för biltrafik. Länsstyrelsen fick kopplas in i flera omgångar och när det ej blev någon ändring begärde år 1968 flera fastighetsägare utträde ur föreningen, vilket dock ej kunde ske utan ny förrättning

I samband med tillkomsten av radhusområdena i Gunnestorp ökade genomfartstrafiken på Myrekärrsvägen i riktning från och till Tuve. På uppdrag av medlemmarna avstängdes denna väg för biltrafik vid skolan i slutet av 1970. Detta föranledde överklaganden från medlemmar och under de tre följande åren engagerades en rad olika myndigheter att yttra sig och döma i denna fråga såsom länsstyrelse, trafiknämnd, lantmäteri, fastighetsbildningsmyndighet, kammarrätt, hovrätt och regeringsrätt. Den beslutade avstängningen godkändes till slut.

DET SOCIALA LIVET

Eftersom samtliga egnahemsägare i stort sett var ställda inför samma problem försökte man i mån av förmåga att hjälpa varandra. Detta skapade en god sämja och social gemenskap. Man umgicks med grannarna på lediga stunder.

Kärrdalens Egnahemsförening

År 1945 bildades en Egna Hems Förening. Man samlades i Arbetareföreningens L-sal vid Järntorget och valde en interimsstyrelse bestående av Alf Brattberg, Carl-Erik Eriksson, Einar Book, Erik Lundgren, Hugo Johansson och A V Eriksson. Den fick i uppdrag att arbeta med de frågor som egnahemsbyggarna måste få lösning på. Det var frågor om vägar, avlopp, gatubelysning och renhållning. Det gällde även behovet av skola och av post- och tidningsutbärning.

Korsningen Ljungliden - Myrekärrsvägen 1948.
Egnahemsföreningen på marsch mot midsommarfest.

Man bildade en fritidsavdelning i egnahemsföreningen år 1947 med Östen Ekman, Folke Nilsson och Ernst Gödahl som drivande krafter.

Hilda Karlsson berättar, att den ordnade fester och några av de första skedde på bergklacken ovanför Mellangårdsvägen. I fortsättningen ordnades midsommarfester nedanför skolan med försäljningsstånd, chokladhjul, pil- och burkkastning samt inte minst en dansbana, Folke, min man, spelade dragspel och Eriksson gitarr berättar hon vidare. Bertil Hansson hade skänkt ett skjul för serveringsändamål.

Det ordnades julfester i Institutsparken och i bygdegården i Tuve, tidigt på dagen för barnen och på kvällen för de vuxna. Man hjälptes åt att baka och göra konfekt. I en skrivelse till kommunfullmäktige begärde Ernst Gödahl 50 kr till julfesten 1947 som bidrag till busstransport för 140 barn. Man hade redan samlat in 80 kr.

Hilda berättar vidare följande: ” Vi var två olika grupperingar som umgicks och till en av dem hörde Eliasson, som hade startat en affär i

början av Torbjörnsbacken. Vid ett tillfälle när alla var tillsammans bestämde vi, att vi skulle säga 'håll hund' i stället för 'skål' och att den som missade skulle få bjuda nästa gång. Eliasson missade men sa', " Okej, då får ni komma hem till mig!"

När det blev dags, bar han ner alla sina möbler till affären i första våningen och sedan hade vi kalas till långt fram på morgonen.

I början på 60-talet hade många uppgifter genomförts och den första generationens barn hade blivit vuxna. Det saknades intresserade som ville driva Egnahemsföreningen och verksamheten blev nedlagd från mitten av 1960-talet till slutet av 1980-talet. Under många år ordnades emellertid påskbrasor utanför skolan, ofta initierade av Carl Olausson, Mellan-gårdsvägen 3.

Egnahemsföreningen är nu emellertid i full verksamhet med ett stort program bl a julgransresningar och redan år 1989 kunde en ny och fin lekplats invigas intill skolan.

Ungdomarna

Sture Uhrbom berättar hur det var att växa upp i Kärrdalen.

- Alla hade föräldrar som byggde hus och vi barn fick hjälpa till. Det blev liten tid över för ofog. Vi blev ett gäng grabbar som spelade boll och vi gjorde i ordning fotbollsplaner, först nedanför Kärrdalsskolan, där ishockeyrinken sedan placerades och senare i en hästhage som fanns framför husen i Brunnehagen. Vi lyckades ej så bra, när vi skulle möta andra lag t ex Backa IF. Vi var vana vid vår åker och de hade lärt sig spela på en stor plan.
- När vi blev äldre skaffade vi motorcyklar och for ut och badade i havet. Vi byggde en liten speedwaybana intill den lilla mossen och det finns märken av den ännu. När vi kom upp ytterligare i åren åkte vi ut och dansade flera gånger i veckan. Det fanns många dansbanor att välja mellan, t ex Lexby, Bärby, Bönnered i Skogome, Torslanda Röd, Lilleby och Hällsvik.

IF Thorbjörn

År 1956 tillsattes en grupp bestående av Ingemar Olsson, Gösta Andersson och Roland Eliasson för att bilda en idrottsförening. Andra eldsjälar var Reinhold Pruni och Åke Hermansson.

- Vi startade först en förening för allmän idrott", berättar Roland Eliasson och gjorde en bana i skogen för motionslöpning. I början sysslade man med orientering, terränglöpning och kula, spjut och längdhopp.

Föreningens namn blev IF Thorbjörn. - Vi hade som mest 60 medlemmar i friidrott men det fanns väl organiserade föreningar runt omkring oss så vi fick inte i gång någon varaktig verksamhet tillägger Roland Eliasson.

I ishockey gick det bättre. Bert Karrin berättar, att år 1957 började man bygga en rink för ishockey och intresserade föräldrar gick man ur huse för att dika ut området intill mossen. Åke Hermansson och Reinhold Pruni

IF Torbjörns lag 1957-8
Lagledare Reino Pruni

skaffade belysning till rinken. Brand Johan ordnade en brandspruta för spolning av isen. Man byggde rink, klubbstuga, en liten läktare och bås för avbytare.

Åren 1957 - 1959 fick man 3.500 kr i kommunala bidrag för iordningställande av plan och klubbhus och år 1959 fick man även 2.600 kr för den omfattande ungdomsverksamheten.

- Vi hade knattesserier och under GP-pucken kunde det säkert vara 1000 åskådare vid rinken under någon tävling, berättar Bert Karrin vidare. Säsongen 1960-1 hade IF Torbjörn fem lag i serierna: seniorlag, två juniorlag och två pojklag. I Göteborgstidningen den 18 september 1963 tippades Torbjörn i en artikel bli Göteborgs nästa storklubb i ishockey.

Det omtalas, att sedan starten 1956 har man nu kommit upp i div III. Klubben har 80-90 pojkar mellan 12-15 år men måste nu ha 'färdiga' spelare varför man rekryterat 8 spelare från bl a Kungälv, Gais och Arvika. Isproblemen på den egna rinken gör att man har sina hemmamatcher på Rambergsvallen. Klubben ledes av Reino Pruni, Arne Andersson, Stig Tumba Nyström och Owe Larsson och Werner Olsson.

Hjert Svensson tillägger, att Torbjörn gick uppåt i serierna men att mer och mer pengar krävdes för verksamheten. Man gick därför ihop med Brämaregården och kallade klubben för TBIF. Denna klubb skaffade sig en sponsor, Wasa Biluthyrning, och klubben ändrade namn till Wasa HC.

När man övergivit ishockeyrinken och klubbstugan blivit ledig kom denna att användas som tillfälligt skollokal år 1963. Stugan användes sedan av motorintresserad ungdom men inredningen förstördes.

- Det var vemodigt att se hur klubbens emblem, flaggor och kort revs ned från väggarna, berättar Bert Karrin. Förfallet blev totalt och stugan revs under 70-talet.

Övrigt

Skolan var en samlingspunkt för ungdomarna på fritiden. Det ordnades filmföreläsningar i skolan och läraren Inge Kamstedt bedrev fritidsverksamhet.

I skolan ordnade kyrkan söndagsskola från mitten av femtiotalet och tiotal år framåt och i skolan hade man även konfirmandundervisning. Under några år hölls gudstjänst i skollokalerna.

Skolan tjänade som samlingslokal för både Kyrkans och för Röda Korsets syföreningar i många år. Den kyrkliga syföreningen i Kärrdalen startade i början av 50-talet när Tuve tillhörde Backa församling och av kyrkoherde Ådal med fru. Sara Tuvemark, Birgitta Gustafsson, och Lilly Johansson var senare eldsjälar bland 10-15 medlemmar. Man hade försäljning i skolan.

Bord med kärrdalsbor 1950

T v Lennart Karlsson, Tyra Norberg, Reinhold o Violet Pettersson, Folke o Signe Nilsson

T h okänd, Arne o Helfrida Andersson, Emil o Axi Ahnsund, Roland o Ingrid Eliasson

KÄRRDALSSKOLAN

Behovet av skola i Kärrdalen var påtagligt. Man hade här fler barn än i övriga Tuve. I början fick vissa elever gå i Toleredsskolan, andra i Tångensskolan och några fick resa över älven till Göteborg. Att det var bekymmersamt för barnen att resa till skolan framgår av ett brev från Lizzie

Zachrisson till kommunen år 1946 i vilket hon kräver skolbuss för barnen från Kärrdalen till Tuve.

Följande kan citeras: "Barnen får gå till bussen kl 8 på morgonen och sedan leva på ett par smörgåsar och mjölk tills de kommer hem kl 15.15. Tre timmar om dagen går åt till resan. ---Sedan fordrar barn leka ett par timmar. Kommer sedan in för trötta för att börja med läxorna --- Ett barn tål ej sådant, de blir trötta, nervösa och liknöjda."

I maj 1945 tog skolstyrelsen upp frågan om skoltomt för Klara-Kärrdalen. Tomt blev köpt och man uppvaktade Skolöverstyrelsen för att påskynda ärendet. I början av 1949 kunde man börja bygga en skola och redan på hösten kunde de första barnen börja.

Skolan invigdes året därpå men ordföranden i skolstyrelsen var orolig för länsstyrelsens reaktion eftersom man ej följt alla anvisningar utan installerat värmeledning i stället för vedkaminer.

Det blev trångt redan från början med två lågstadielklasser och en B-skoleklass för övriga barn. Barnen fick t o m gå i skift, en klass på förmiddagen och en på eftermiddagen.

På hösten 1952 startade man med skolmåltider i Kärrdalens skola efter att ha inrett plats för kök och matsal. Året därpå kunde även mat sändas till Tångenskolan.

Skolledningen hade räknat med att kunna placera elever från Kärrdalen i stadens skolor men det blev allt svårare. Hösten 1953 var lokalfrågan katastrofal och man hyrde klassrum åt årskurs 5 och 6 vid Bjurslätts torg.

Julfest 1951-2

Lärare Ingrid Lundkvist-Storm. Bland barnen ses Hjert Svensson, Monika Nilsson, Åse Olin, Uno Hedenskog

Skolstyrelsen tillsatte 1953 en kommitté för tillbyggnad av skolan i Kärrdalen. Man behövde 4 klassrum och 1 träslöjdsal. De första förslagen fyllde ej anspråken och man ritade istället en separat paviljong. Den blev klar 1957 och låg i vinkel norr om skolan. Den målades blå och döptes av folkhumorn till 'spårvagnen'. Paviljongens tak läckte emellertid vilket skapade stora bekymmer för lärare och elever. Till slut fann någon ett konstruktionsfel, som rättades till.

År 1963 blev det lokalproblem igen. Klubbhuset vid ishockeyrinken fick bli klassrum åt klass 1. Klubbhuset fick uppvärmas med kamin och man hade torrklosett.

Ulla-Britt Blidefors tjänstgjorde i skolan från 1963 till 1985. Hon berättar följande.

"Vi hade klasser t o m sexan. Jag hade först klass 1-2 men senare även klass 3. Fram till 1967 var Erland Forshult rektor men efter det att Göteborg tagit över blev det Tolered's rektor Edvin Jawerth. Frågan om nedläggning av skolan väcktes ofta av skolstyrelsen men barnantalet varierade hela tiden. Ibland var det lite barn men ibland måste man dubblera en årskull. Bland kollegorna jag hade kan nämnas Ola Holmberg, Hjert Svensson, själv kärrdalsbo, Gunilla Olsson, Monica Elmqvist, Carin Bexelius, Torwald Lilja, Lena Olofsson och Eva-Helén Bengtsson. Vaktmästare var först Folke Karlsson och senare Hilda Karlsson. Fritids flyttade in i skolan 1983. Jag trivdes jättebra i skolan och tyckte det var roligt att gå dit varje dag. Våra skolavslutningar var alltid mycket fina och vi hade alltid vackert väder".

I samband med att Göteborg tog över blev det litet längre till beslutsfattarna. Hilda Karlsson berättar, att man ringde från skolförvaltningen och frågade hur stor gymnastiksalen var. Den är oändlig sa' jag. Men du har väl några mått, frågade den andre. Den går inte att mäta, sa' jag för vi använder hela Herrens natur.

I mitten av 60-talet började man utse föräldrar som kontaktperson för varje klass och en Hem och Skolaförening bildades. Under den första perioden arbetade denna förening med olika problem bl a barnens säkerhet på vägarna.

Man agerade också inför ett flertal hot om nedläggning av skolan. Föräldrarna röjde och märkte upp en terrängbana i skogen, föregångare till nuvarande motionsslinga.

En kommunal kommitté för ett gymnastikhus hade tillsatts år 1961 men inte kommit till något resultat. Föreningen agerade för att få fram ett beslut om gymnastikhus innan Göteborg skulle ta över, men det lyckades ej. Man hann emellertid röja upp på tomten framför skolan. I brist på gymnastiksal planerade föreningen t o m att ställa upp ett sk Barracudatält intill skolan.

Skolan har varit och är en viktig institution för ett område som vårt, inte bara för barnen utan också som en naturlig mötesplats för alla föräldrar.

LIVSMEDELSAFFÄRER

De nya kärrdalsborna fick först gå ner till Olssons vid Björlandavägen för handla sin mat. På Kärrdalsvägen 41 hade Nilsson dock satt upp en liten kiosk, där man kunde köpa godsaker och läskedrycker mm.

Nederst på Torbjörnsliden startades senare en affär för textilvaror. Först var det Eliasson och därefter Lagberg, som drev den. Tallsveden tog därefter över lokalen och började sälja livsmedel och han efterträddes så småningom av Stig Eriksson, som också upprättade en manuell charkavdelning. Affären var i drift fram till 1977.

Affären vid Torbjörnsbacken år 1960

Tage Andersson startade år 1949 en stor livsmedelsbutik på Myrekärrsvägen 1. Han hade där speceri- och mjölkaffär. Andersson hade 57 affärer från Borås till Göteborg. Man arbetade upp affärerna och sålde dem sedan. Konsum tog senare över och hade tre avdelningar, speceri, charkuteri och mjölk. Personalen uppgick till 7 personer.

Elvy Reftel arbetade där och berättade följande: ”Vi sålde allt och hade t o m en fotogenpump på baksidan för att kunna tappa upp fotogen i medhavda kärl. Mycket såldes i lös vikt bl a bit- och strösocker och vi blev ganska snitsiga på att vika påsar”.

Affären lades ned år 1963 och i stället startade en ungrare vid namn Bedö Bohuslänska Bageriet, där kunde man köpa ungerskt och jugoslaviskt bröd.

På gatan mittemot fanns en liten lokal på Zachrissons tomt som periodvis hade fiskförsäljning men som mest är känd som Grestams damfrisering.

Affärerna hade stor social betydelse som träffpunkt för kärrdalsborna. Många fruar i Kärrdalen fick en arbetsplats. Elvy Reftel arbetade under 10 år i Konsum tillsammans med bl a Else Signal och Eivor Wejbratt. Hon var även 14 år hos Erikssons och hade bl a som arbetskamrater Harriet Nykom, Irene Abrahamsson, Irene Andersson, Astrid Alfredsson och Irma Stendahl. Många ungdomar i Kärrdalen hade sitt första jobb i affären på Myrekärrsvägen.

Personal utanför butiken Myrekärsvägen 1 omkring år 1950

SLUTORD

Från att ha varit ett villasamhälle lite perifert och ute på landet har storstaden krupit allt närmare. Läget är nu mycket centralt och kärrdalsborna kan nu tack vare bilen nå stora köpcentra och centrala stån på mindre än 10 minuter.

Kärddalen har som granne fått en underbar park, som ger goda tillfällen till motion och rekreation. Området har blivit ett eftertraktat bostadsområde.

Trivseln är stor och de första inbyggarna bor kvar så länge de orkar. Efterhand sker en förnygring och i området ses nu lekande barn överallt och det snickras och moderniseras i många hus.

Trivseln nu är lika stor som vid den julfest i januari 1950 då man diktade följande:

Kärddalen trivsam och vacker du är
där vill jag bo och bygga
med egen stuga och blommor och bär
känna vi oss så trygga
Om kvistigheter ock uppstår ibland
om vägar och avlopp - vi går hand i hand
Kärddalen trivsam och vacker du är
där vill jag bo och bygga

KÄLLOR

Tuve Hembygds- och Fornminnesförening
En bok om Tuve 1966
Gammalt och nytt i Tuve 1992
Tuve Skolor och Nya Elfsborgs, Oscar Jonsson
och Erland Forshult 1978
Kärddalens Egna Hems Förening jubileumsskrift
1945 - 60 och 1945 - 65
Tuve kommun, kommunfullmäktigeprotokoll
1946 - 61
Kärddalens Vägförening, handlingar 1952 - 80

Intervjuer med

Ulla-Britta Blidefors
Roland Eliasson
Bert Karrin
Einar Jansson
Hugo Johansson
Lilly Johansson
Hilda Karlsson
Göte Ludvigsson
Carl Lökhholm

Georg Nilsmark
Elvy Reftel
Gustav Signal
Hjert Svensson
Sture Uhrbom
Lennart Uvegård

